

Försvarsdepartementet

Vår referens: Dnr 106/2019
Olof Erixon

103 33 STOCKHOLM

Er referens: Fö2019/00661/RS

(Sid 1 av 3)

2019-11-04

Remissyttrande

Slutbetänkandet Förbättrat skydd för totalförsvaret (SOU 2019:34)

Föreningen Svenskt Näringsliv, som beretts tillfälle att yttra sig över rubricerade betänkande, vill anföra följande.

Allmänt

Föreningen har ett ansvar för att företräda sina medlemsorganisationer och företagen i frågor av horisontell betydelse. Det ansvaret inbegriper vissa principiella frågor, såsom t.ex. ingrepp i den privata äganderätten. Föreliggande betänkande innehåller förslag av denna karaktär, både såvitt avser juridiska som fysiska personer. Vi avser därför att kommentera förslagen också avseende enskilda som inte typiskt sett är näringsidkare.

Betänkandet i stort

Föreningen instämmer i bedömningen att behoven av en återtagen totalförsvarsplanering ställer krav på förbättrade juridiska verktyg, och bättre möjligheter för staten att skydda väsentliga totalförsvarsintressen. Mot den bakgrunden får det anses acceptabelt att enskilda – såväl näringsidkare som icke näringsidkare – kan tvingas tåla ingrepp i sin rådighet över egen egendom. Emellertid bör här framhållas att tonvikten inte endast bör läggas på begreppet totalförsvarsintressen, utan också på kvalifikationen att dessa skall vara av *väsentlig* karaktär. Betänkandet framhåller på flera ställen denna viktiga distinktion, men föreningen anser det värt att påtala att

myndighetsutövning ofta tenderar till att bli slentrianmässig – utan tillräcklig hänsyn till såväl lagstiftarens bevekelsegrunder som bestämmelsers faktiska lydelse. Mot den bakgrunden är det särskilt viktigt att ingrepp i enskildas rådighet över sin egendom förenas med en rätt till adekvat ersättning.

Betänkandet såvitt avser ingrepp i enskildas rådighet över sin egendom

Föreningen delar bedömningen att rådigheten över hamnar och flygplatser, och egendom inom geografiska områden av betydelse för totalförsvaret, kan behöva inskränkas – givet att väsentliga totalförvarsintressen annars skulle kunna skadas. En rättsstat måste emellertid samtidigt respektera den privata äganderätten genom att erbjuda rimlig ekonomisk ersättning för sådana intrång. Betänkandets förslag har i viss, men ej tillräcklig, utsträckning tagit sådana hänsyn.

- Enskild som hindras att överlåta hamn eller flygplats kan (som lagförslaget bör förstås) kräva att staten vid sådant hinder (inom rimliga gränser) inlöser egendomen till det avtalade priset. Den enskildes rätt till respekt för äganderätten synes därmed tillgodosett. Emellertid gäller inte samma förhållande när enskild innehavare av hamn eller flygplats på visst sätt hindras att upplåta sin egendom. I det fallet finns ingen rätt till ersättning. Med hänsyn till att staten i ett sådant fall åberopar väsentliga totalförvarsintressen torde det vara uppenbart att hänsynen till äganderätten också kräver en rätt för den enskilde till ersättning för intrånget. Förslaget bör således omarbetas på så sätt att en dylik rätt införs i den tillämnade lagstiftningen.
- I förslaget stadgas en rätt till inlösen under vissa omständigheter. Med hänsyn till den enskildes rättssäkerhet bör lagstiftningen stadga att denne i ett beslut om förbud mot överlåtelse underrättas om den tidsfrist som gäller för att begära inlösen, och om var den ska göras. I samma utsträckning bör telfristen avseende samma förhållande anges i granskningsmyndighetens beslut om att ej medge inlösen.

Vissa andra synpunkter rörande betänkandet

Utredningen för ett resonemang om betydelsen av att kommunalt ägda hamnar och flygplatser förblir i kommunal ägo. Ägarförhållandet anses tydligen i sig (s. 352) konstituera ett totalförvarsintresse. Denna typ av cirkelbevis gagnar vare sig totalförsvaret eller något annat rimligt intresse. Det torde vara hamnens eller flygplatsens läge och beskaffenhet som avgör huruvida den kan anses ha betydelse i totalförvarssammanhang. Om en privat intressent vill förvärva en kommunalt ägd hamn eller flygplats bör det vara förhållanden hänförliga till intressenten som ska avgöra huruvida förvärvet ska få ske eller ej. I annat fall skulle den ekonomiska utvecklingen kunna hindras i onödan. Lagstiftningens slutliga förarbete bör således ange att det kommunala ägandet i sig inte förutsättes ha någon avgörande betydelse för huruvida ett väsentligt totalförvarsintresse skulle kunna äventyras.

Utredningen föreslår att de geografiska områden som ska bli föremål för anmälningsplikt avseende överlåtelse m.m. ska överensstämma med de gamla s.k. skyddsområdena. Detta vore förvisso en tekniskt enkel lösning, men den bortser från att det nuvarande skyddsbehovet ur totalförsvarsynpunkt inte nödvändigtvis hänger samman med hur försvaret en gång var inrättat. Skyddsområdena sammanföll i allt väsentligt med försvarsmaktens fasta fortifikatoriska anläggningar, vilka i allt väsentligt har tagits ur bruk. En mer ändamålsenlig – låt vara mer arbetskrävande lösning – vore att låta försvarsmakten och MSB analysera vilka geografiska områden som i belysning av nuvarande och framtida behov bör beläggas med restriktioner. I annat fall skulle stora geografiska områden helt i onödan kunna beläggas med restriktioner, medan andra – av väsentlig nuvarande betydelse – lämnades åsido.

Utredningen gör överväganden avseende den ökade arbetsbelastning som kommer att ske i granskningsmyndigheterna m.a.a. den nya lagstiftningen. Dessa antaganden synes tilltagna något i underkant – de geografiska områden som avses komma i fråga har i stor utsträckning en talrik fritidshusbebyggelse. Den ökade arbetsbelastningen lär således kunna bli mer betydande än som antagits – om den förutskickade anmälningsplikten iakttas.

Göran Grén

Olof Erixon